

ТМ	Г. XXXIV	Бр. 2	Стр. 723-725	Ниш	април - јун	2010.
----	----------	-------	--------------	-----	-------------	-------

Приказ дела
Примљено: 24. 2. 2010.

Станоје Ивановић

ПОЛА ВЕКА ШКОЛОВАЊА СОЦИОЛОГА*

Крајем 2009. године одржана је на Филозофском факултету у Београду скромна свечаност поводом педесетогодишњице образовања социолога у Србији. Тим поводом објављена је монографија СОЦИОЛОГИЈА У СРБИЈИ 1959-2009, Институционални развој, која приказује развој социолошких катедри и одељења на појединим факултетима у Србији, али и у Македонији и Црној Гори. Можда би ова годишњица заслуживала и шири програм, с обзиром на историјски пут социологије као науке и њено место у корпусу друштвених наука, као и на учешће социолога у друштвеним збивањима, али и ово заслужује пажњу. Монографија садржи радове двадесетак аутора и пружа основни увид у студије социологије код нас, њихов развој, размере и достигнућа.

У *Предговору* монографије аутора Марије Богдановић приказан је рад и развој катедри за социологију, истраживачких института, часописа и удружења у периоду од педесет година, од академског утемељења и деловања у оквиру друштвених околности до данас. То се претежно заснива на нумеричким показатељима о студентима, наставном особљу и резултатима у настави, као и на библиографским подацима о магистарским и докторским радовима који су одбрањени у овом периоду. Силвано Болчић је приказао наставне планове Одељења за социологију Филозофског факултета у Београду и промене које су вршене више пута, а највеће су спроведене после 2003. године. Иако је њихов циљ био да се обезбеди висока стручност и професионална оспособљеност студената, као и да се повећа њихова мотивација за студије, оне су довеле до фрагментације студијских предмета и специјализације путем студијских модула. Одлике новог студијског плана који је усклађен са Болоњском декларацијом приказао је Слободан Цвејић из којих се може закључити да је смањено оптерећење студената, повећан број предмета, па и изборних курсева, што треба да утиче на већу пролазност студената на испитима.

Анализа о студентима и њиховом успеху изложена је у раду Веселина Митровића. Она показује да је студије социологије на Филозофском факултету у Београду просечно уписивало око 120 студената годишње, одно-

Stanoje.Ivanovic@uf.bg.ac.rs

* Марија Богдановић (ур.) 2009. *Социологија у Србији 1959-2009. Институционални развој*. Београд: Службени гласник и Филозофски факултет у Београду

сно око 70 редовних или бюджетских студената. Међутим, дипломирало је свега 20,8% уписаних студената или 36% од редовних студената, што потврђује ниску ефикасност студија и велико осипање студената. То важи и за најновији период, после 2000. године, у коме просек студирања износи девет и по година, а проценат дипломираних свега 15,4%. Подаци о успеху студената нису потпуни јер се наводе за новији период и крећу се од 7,9 на студијама до 8,6 на дипломском испиту. Последипломске студије на овом одељењу уписало је укупно 238 студената, а магистрирало је свега 88 кандидата, или 36,9% од уписаних последипломаца. У исто време докторирало је 79 кандидата из двадесетак области истраживања. Списак објављених радова показује широку тематску усмереност. Драган Станојевић је приказао деловање Института за социолошка истраживања Филозофског факултета у Београду, као организационе јединице и облика научног деловања наставника и сарадника Одељења за социологију. Приказани су пројекти и научна активност у периоду од 1999-2009. године.

Образовању социолога у Нишу посвећен је рад Драгана Стјепановић-Захаријевски, Данијеле Гавриловић, Горане Ђорић и Гордане Стојић Депарتمان за социологију Филозофског факултета у Нишу 1971-2009. У њему су приказани наставни планови, последипломске студије и докторати, наставници, кретање студената, рад Центра за социолошка истраживања и издавачка делатност. Иако је ово одељење нешто млађе и оно је имало динамичан развој. Промене наставних планова вршене су више пута како у погледу броја предмета, тако и у погледу њиховог садржаја. Уочљива је тежња да се повећа број изборних и модуларних курсева, као и настојање да се успостави складнији однос између општих социолошких предмета и посебних социолошких дисциплина. Болоњска декларација утицала је на ширење једносеместралних курсева и друге промене у овој области. Изнети подаци показују да је просечан број уписаних студената био око 73 годишње, иако се последњих година уписује око 50 студената годишње. Дипломирало је 796 студената, око 32% од уписаних, а просек трајања студија је нешто више од шест година. Просечна оцена на студијама креће се од 7,5 до 8,0. Подаци о студентима показују повољније резултате како у пролазности, тако и у демократизацији образовања и заступљености жена. Рад садржи и попис одбрањених 35 магистарских и 40 докторских радова из различитих тематских области.

Депарتمان за социологију има развијен научно-истраживачки рад и издавачку делатност, као и запажену међународну сарадњу. Из наведених података види се да је он израстао у значајан центар социолошких студија у Србији.

Божо Милошевић и Гордана Вуксановић приказали су развој Одсека за социологију Филозофског факултета у Новом Саду где образовање социолога почиње нешто касније. Најпре се формира Институт за филозофију и социологију 1975. године са студијском групом за марксизам, а од 1998. године за филозофију и социологију. Тек 1996. године формира се Одсека за социологију са групом за социологију. Ове промене утицале су на измене наставних планова, а последње су извршене 2006. године, у складу са Болоњском декларацијом. На Одсеку је уписано укупно 985 студената, 73% женског пола, а дипломирало је 153 студента или 15,5% од уписаних студената. Просечна дужина студирања је 6,3 године, а просечна оцена износи 7,8. На Одсеку

је одбрањено 10 магистарских радова и 11 докторских дисертација. Научно-истраживачки рад се одвија у оквиру Центра за социолошка истраживања, што све потврђује постепену афирмацију овог социолошког центра.

У раду Јасмине Петровић приказан је рад Катедре за социологију Филозофског факултета у Косовској Митровици. Овај факултет је основан 1960. године, а Катедра за филозофију и социологију 1973. године. Факултет је имао многе проблеме у раду због политичких промена на Косову и Метохији због чега је и пресељен из Приштине. То је утицало на делатност Катедре за филозофију и социологију. Од 1973. до 1993. године на Катедра је имала заједнички смер за филозофију и социологију, а 1993. године уводи се посебан смер за социологију. Тек 2009. године формира се посебна Катедра за социологију са новим студијским планом. Ове промене утицале су и на број студената. Како су подаци о броју студената до 1999. године недоступни, расположиви подаци за период 1999-2009. година показују да је било уписано 218 студената, а да је дипломирало 82 студената или 37,6%. У истом периоду одбрањено је седам докторских дисертација, а нема података о магистарским радовима. Непотпуни подаци о раду ове катедре потврђују да су многи проблеми утицали на њен рад и постигнуте резултате, као и на кадровске и друге могућности од којих зависи њен развој.

Монографија садржи опширан приказ садржаја социолошких часописа чији је аутор Бојана Вукотић и деловања социолошких удружења чији су аутори Владимир Илић и Жељка Манић.

Сумаран преглед институционалног развоја социологије код нас показује да је образовањем било обухваћено око 10 000 студената, да је дипломирало 2 287 студената или око 23%, да научни потенцијал чини 133 магистара и 137 доктора наука, да постоји развијена наставна и научно-истраживачка делатност и да активно делује наставни кадар са преко 100 наставника и сарадника. То су значајна достигнућа са великим могућностима за даљи развој социологије.

Ова монографија представља полазни фактографски оквир за даља истраживања у овој области, пре свега у валоризацији научних резултата, теоријских и емпиријских достигнућа, дисциплинарних преокупација, идеолошких опредељења и других обележја социолошких делатника. Важна су и сазнања о ангажовању дипломираних социолога, о областима рада и врсти послова које обављају и њиховом доприносу друштвеној пракси. Индикативно је да се у образовању као најмасовнијем подручју рада дипломираних социолога и професора социологије потискује социологија као наука или се препушта другима профилима, а да се одељења или удружења за социологију о томе не изјашњавају. Последњих деценија заостаје се и у изградњи професионалних атрибута социолога или се у јавности своди на ниво „дневних идеолога“ и активиста политичких интересних група. Све су ово важна питања за социологију данас и њену будућност.